

en film af
ANJA DALHOFF

Når
de små
synger

STATENS FILMCENTRAL

NÅR DE SMÅ SYNGER

Danmark, 1989, 16 mm, farve, 29 min.

En film af Anja Dalhoff
Produktion: Jens Ravn Film
Kamera: Bodil Trier og Anja Dalhoff
Kameraassistent: Steen Dalin
Lyd: Nana Gravesen
Klip: Jørgen Kastrup
Musik: Morten Kærså
Fagkonsulent: Lotte Kærså
Instruktørassistent: Marie Louise Lauridsen

Filmen er støttet af:

Statens Musikråd

BUPL

Statens Filmcentral

Denne pjece er udgivet af Statens Filmcentral med støtte fra BUPL, 1989.
Foto: Anja Dalhoff. Layout: Ida Ferdinand. Tryk: Set-Off.

Baggrund for filmen

Et sted i filmen siges det at barnet er født musikalsk og at omverdenen kan undertrykke eller udvikle denne evne. Disse sentenser har været udgangspunkt for filmen - at hvert enkelt barn har en fantasi, hvor det vælter ud med historier, digte, sange, remser og rim. At være i stand til at lytte, acceptere børns musikalske udtryk som en musikkultur - nyde frodigheden og humoren. Se hvordan leg og sang forenes, se hvordan børn elsker at de voksne er aktive sammen med dem - vekselvirkningen i at finde på sammen. Børn sammen med andre børn - glæden - det sociale element i musik og bevægelse.

Disse oplevelser var grundlaget for filmen, og jeg indledte et samarbejde med musikpædagog Lotte Kærså, som har årelang erfaring i arbejdet med børn og musik. Vi har arbejdet tæt sammen igennem hele forløbet - forenet det filmiske og det faglige. Vi håber, at filmen vil virke inspirerende til selv at gå igang, give sig selv og sine børn den glæde, det er at udfolde sig sammen i musik og bevægelse.

Anja Dalhoff

Når de små synger

af Lotte Kærnså

*Endnu før du så dagens lys
var dit indre univers
lyden, rytmen og berøringen.*

Filmen **Når de små synger** viser i dokumentariske forløb, hvordan musikken indgår i de 0-6 åriges hverdag.

I filmen fremhæves det, at mennesket er født musikalsk, og at omverdenen udvikler eller undertrykker de medfødte evner.

I modsætning til den traditionelle musikpædagogik, der ikke betragter førskolealderen som noget væsentligt i den musikalske udvikling, er udgangspunktet, at småbørns skabende, eksperimenterende musikleg er fundamentet, ikke kun for den musikalske, men for hele barnets udvikling.

Når de små synger henvender sig til forældre, pædagoger, lærere, musik- og bevægelsepædagoger, specialundervisningslærere, psykologer og alle, der er involveret omkring børn og deres udviklingsmuligheder.

Stands op og lyt

Barnets første leg med lyd, der senere bliver til pludresange, udspringer i nær kontakt mellem barn og voksen. I gensidige samspil forbindes musikken med tryghed og glæde, det er her, grundlaget for den musikalske udvikling dannes.

Småbørns musikalske udtryksformer, hvor de danser, leger og synger om det, de foretager sig, hvor rytmen er drivkraften i udråbssange, rim og remser, er for mange voksne kun støj.

Hvis man standsede op og lyttede, ville man opdage, at de små børn har deres egen spændende musikkultur.

Musikken er ikke en isoleret aktivitet, den indgår som en del af en helhed, er tæt forbundet med kropsudfoldelse.

Musikken er igangsætter for børnenes bevægelse, de hopper, danser, rokker og svinger, måske ikke altid til grundrytmen, men alligevel i en periodisk rytme der er inspireret af musikken. Omvendt medfører bevægelsen også musik. Mange bevægelser udløser uvilkårligt rytmiske lyde, ord og remser, f.eks. når de hopper, hinker og sjipper. Gyngeturen ledsages ofte af sang, den frem-og-tilbagesvingende rytme udløser leg med lyd og sangeksperimenter.

De digter om det de glæder sig til, om det de er bange for eller ked af, og det de lige nu får øje på. Når de leger med sand og bygger med klodser, kigger billeder og tegner, synger de om deres handlinger og oplevelser.

Det er øjeblikkets sange, der ikke kan genbruges. Form og formulering er afhængig af børnenes alder og dermed deres musikalske og sproglige forudsætninger.

Tilfældige genstande - sten, stokke, køkkengrej og legetøj - indgår som musikinstrumenter i deres leg. Eksperimenter med ekkolyde i skoven og i viadukten bliver til musikoplevelser.

I syngesprog og talesang bruger de deres fantasi, udtrykker følelser. Sprog og tankevirksomhed går side om side med den rytmisk-musikalske udvikling.

I den nødvendige mangfoldighed vil børn, i samspil med hinanden og de voksne, bevare og udvikle ikke kun deres musikalske evner, men hele deres personlighed.

Bevar pulsen

Vi skal give børn grobund for deres rige og varierede selvvirksomhed. De er ikke små ufuldkomne voksne, der kun skal efterligne. Den pædagogiske praksis må bygge på, at barnet på hvert trin i sin udvikling er noget i sig selv.

Mange steder består den musikalske stimulering af, at man ind imellem synger nogle børnesange, hvor der ikke er overladt noget til børnenes eget initiativ. Tekst og melodi skyder langt over målet for, hvad de lige nu behersker. Det bliver til en ubehjælpssom "efterliren", som er med til at undertrykke iboende musikalske evner.

Den umiddelbare glæde ved musik, hvor en klar pulsfølelse afspejles i deres krop, kan nemt gå tabt i metrik og taktstreger. Vi kan i stedet vælge at møde børnene hvor de er, og med lydhørhed og nænsom hånd lede dem videre på deres egne betingelser, så det skabende og improvisatoriske kan overleve.

Mange voksne har svært ved at improvisere, digte, holde faste perioder og puls. Det skyldes for en stor del, at den sang- og musikundervisning skolen har kunne tilbyde, var en selektiv undervisning, hvor kun de bedste kunne være med. Krop og musik har været adskilt og den reproducerende sang- og musikform har stået alene. Vi skal naturligvis ikke negligere den børnesang, som barnet har med hjemmefra og som har rødder i den kultur, de er en del af. Det er at negligere barnet selv.

I den pædagogiske sammenhæng må en ligelig fordeling mellem indlæring og børns selvvirksomhed harmonere med deres alder og udvikling.

De usynlige sange

I filmen er der lagt stor vægt på de spontane sange. De er en slags usynlige sange, der gemmer sig i leg og nære handlinger og viser de små børns evne til at gribe øjeblikket og udtrykke sig om noget, mange voksne ikke lægger mærke til eller tillægger betydning. Nærværende forældre og medlevende pædagoger stimulerer de små børns interesse og musikglæde, når de synger og danser sammen med dem, og anerkender deres skabende og eksperimenterende musikleg.

Nogle eksempler fra filmen viser børnenes spontane sange i fremadskridende processer.

I badekarret. Når vand og legetøj bevæger sig sammen med barnet, opstår ideer, som uvilkaarligt udløser lyd. Den 2 1/2-årige skifter mellem syngesnak, lydsang og enkelte strofer fra en kendt sang inden for 7 toner. Toner og rytmer varieres uden en fast form. Når der markant skiftes rytme eller overgange, er det knyttet til barnets fabuleringen.

Leg med mudder. Den 3-årige talesynger i begyndelsen om mudderet, men efterhånden går sangen over i "Kasper, Jesper og Jonathan". Den kendte sang går side om side med leg, fortælling, lyd-sang og egne strofer. Hun balancerer med skovlen, med ord og rytme og får behændigt tilpasset sangen sine legebevægelser. Barnets sang har et stort toneomfang, nemlig 11 toner, og holder en punkteret rytme. Det svarer nogenlunde til den kendte sang, selvom tekst og melodi er ufuldkomne.

Cykleturen. I modsætning til de to yngre børn har den 4-årige et sammenhængende sprog og en udvidet begrebsverden og kan udtrykke sine oplevelser i en flydende talesang, digte videre, drage konklusioner og inddrage følelser. Tonerne dannes ud fra teksten og har ikke et stort omfang - det er en glidende messesang uden supplerende lyde, som er karakteristisk for alderstrinnet.

Solen skinned og vi cykled en tur
og det var så va-armt
solen skinned over marken
fordi kornet voksed og voksed
indtil det ikke ku' vokse mere
så blev det mast
fordi menneskene trådte på dem
og det var lidt sy-ynd
for så kunne man ikke spise dem
til rugbrøderne

Enkelte steder gøres brug af glidetoner (va-armt, sy-ynd) hvilket også er karakteristisk for både tale- og spontane sange. Især møder man det hos de mindste børn i deres pludresange, hvor de flyder mellem tonerne, og ikke som større børn, der mere avanceret kan springe fra tone til tone og ramme de rene skalatoner.

At synge en bog. Den 3 1/2-årige dreng, der synger en bog på klaver, kan referere bogens indhold og detaljer i sin sang, understøttet af sit eget klaverakkompagnement. Udfra sit eget musikalske ståsted eksperimenterer han med en form, hvor rytme, ord og billeder bliver til en helhed.

Filmen viser tydeligt at tale og sang, rytme og bevægelse ikke er adskilt for førskolebørnene.

De danser før de kan gå - og synger før de kan tale.

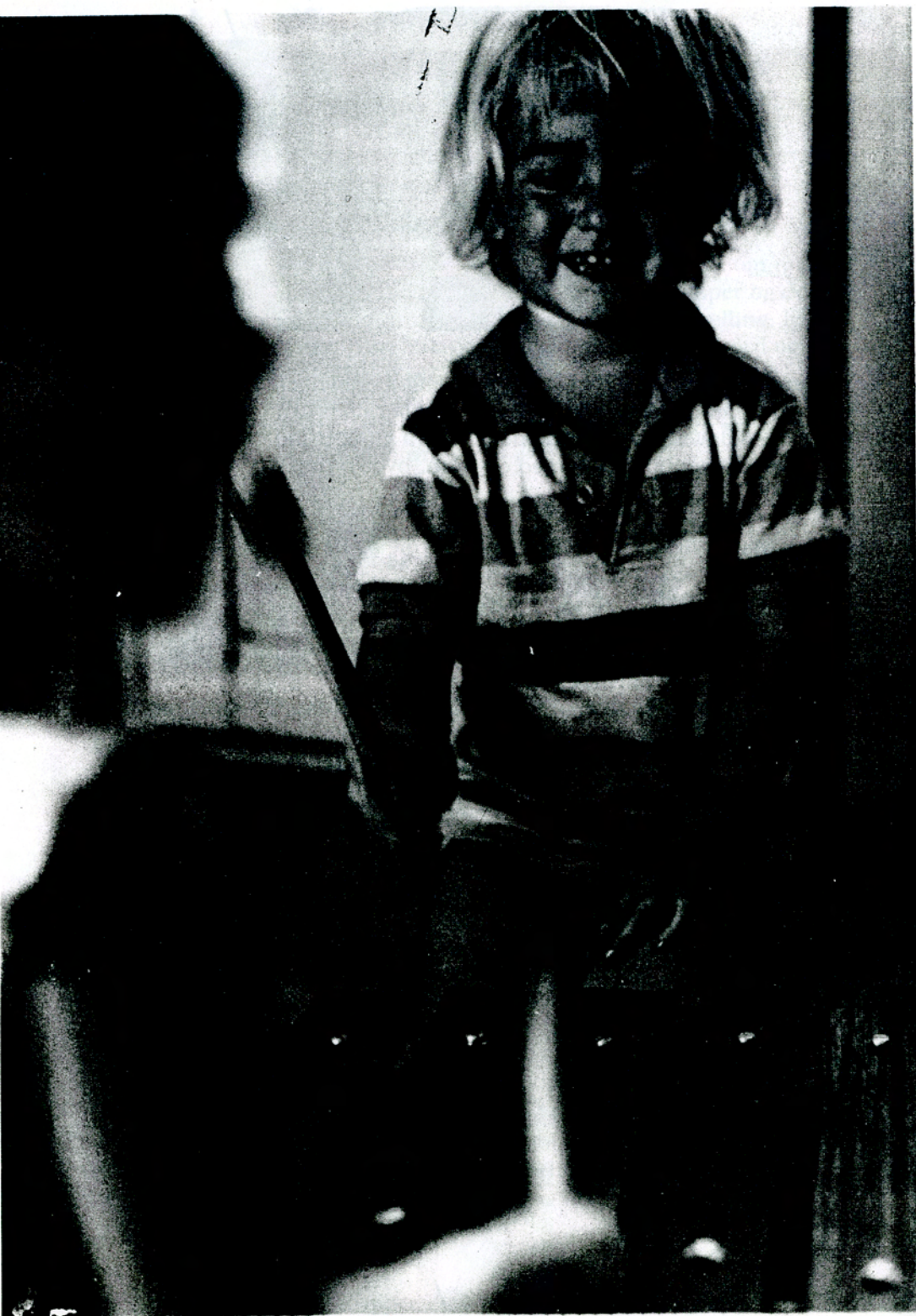
Sproget er en musikalsk-sanselig oplevelse. I begyndelsen oplever de ordene som klangfænomener, forstår ikke betydningen, men lærer hurtigt at skelne mellem ordenes nuancer.

At bevare og udvikle de mange sprog har betydning for vores måde at opleve og kommunikere med andre mennesker på. Det er i sprogets vokale aspekt, at vi kan udtrykke os nuanceret med vore følelser, med klangfarve, tonehøjde, krop, rytme og mimik. Det sanselige, musikalske sprog, til at opfatte og udtrykke sig med, er gemt i de usynlige sange.

Lyden af legeplads. Legende børn er syngende børn. En legeplads er fuld af udråbssange, ekko-sanglege, hyl og skrål, rim og remser og de populære sange fra medierne tilpasses gynges- og rutschebaneturen. Lydeksperimenter går hånd i hånd med hop og løb. De mange udråb er korte motiver, der består af en faldende tert, "råbetertsen". Alle kender *Aura for Laura* som børn kredser om og varierer i det uendelige.

Legepladsens sange har et socialt aspekt, der bygger på børnenes egen legekultur, hvor sange og lege fornyes, forsvinder eller overleveres til næste generation.

Pædagogiske rammer

Vuggestuen. I gensidige samspil mellem børn og voksne udvikles musik- og bevægelseslegen. Pædagogen skaber nogle rammer og griber de spontane udtryk. Udfra sin viden om børn, lader hun deres selvvirksomhed være udgangspunktet for at komme videre. De små, der kravler, skubber sig henover gulvet eller medlevende danser til musikken, er medarbejdere på deres egen udvikling. Den voksnes spontane sang og den underdelte hurtige trommerytme opfordrer til dans, stimulerer fantasi og bevægelsesglæde. Galophoppet gribes og understøttes, vel vidende at det er forløber for mere avancerede hop.

I legen med rasleæggene bliver *Avra for Lavra*-sangen til en leg, hvor det handler om at finde sine kropsdele.

Instrumenterne. I filmen oplever man de små børns musikglæde i instrumentlegen, hvor de, som nævnt før, med lydhørhed og nænsom hånd ledes videre på deres egne betingelser. De grundlæggende instrumenter, trommer, marimbaer og lydkaesser, er store solide slaginstrumenter, de kan håndtere. Instrumenterne appellerer til førskolebørnenes behov for at bruge grovmotorikken, hvis kvalitet har betydning for den finmotorik, mere avancerede instrumenter påkræver. Forskellige rasleinstrumenter, de har greb om, kan også anvendes. Men vigtigt er det, at de instrumenter, der indgår i musiklegen ikke har for høje svingningstal, så støjniveauet bliver trættende for børn og voksne. F.eks. har klokkespil, triangler og tamburiner meget høje svingninger. Marimbaen er et pentatont klanginstrument, hvor halvtonetrin er udeladt. Et rytmeinstrument, der stimulerer de melodiske engangsange, der ikke kun skal tages i brug i den organiserede musikleg, men må være frit tilgængelige for øjeblikkelige spontane musikindfald.

Børnehaven. I børnehaven bygges der videre på spontansangen. Den voksne hjælper og støtter børnene med deres forskellige forudsætninger, når de spiller og digter historier, som de andre børn udfører mimisk.

Børnehaveklassen. Børn kan lide at lære. Filmen viser tydeligt, at energien, kroppen, rytmen er drivkraften i vekselsangen mellem lærer og børn. I bevægelseslegen samordnes musik og dans og der veksles mellem at være musiker og danser. Ligesom i mimelegen skiftes de til at være ledere, som finder på et bevægelsesmønster, de andre skal følge.

Der er altid rødt på Mars er et produkt af børns samspil.

Ord, tanker og følelser er blevet til deres egen færdige sang i den pædagogiske ramme.

At lytte, iagttage, være med, finde på, at opleve verden med alle sine sanser og udtrykke sig om den er fundamentet for al senere udvikling.

Når de små synger viser at førskolebørnenes musikalske lege er dele af dette fundament.

Bogforslag

Inger Barker Jørgensen og Svend Møller Kristensen: Bogen om Gøssel. Gyldendal 1981.

Bernhard Christensen: Mit motiv. Gyldendal 1983.

Bertil Sundin: Børns musikalske udvikling. Forlaget BØRN & UNGE 1982.

